

Hoofdstuk 1 **INLEIDING**

Samen op weg naar de volgende 50 jaar!

Als stadsdeelbestuurder van Geleen-Zuid en de Kluis is het mij een genoegen een bijdrage te mogen leveren aan dit bijzondere jubileumboek 50 jaar Geleen Zuid. Een boek dat voor velen onder u bijzondere herinneringen zal oproepen door de opgetekende verhalen die zijn geïllustreerd met bijzondere nog niet eerder gepubliceerde foto's. Voor de jeugd, maar ook voor nieuwe bewoners, is het een mooi boekwerk waarin de nog jonge geschiedenis van deze mooie wijk dusdanig nauwkeurig verwoord is, dat men zich een goed beeld kan vormen van zijn wijk.

De wijk Geleen-Zuid is in 50 jaar tijd uitgegroeid tot een dynamische wijk met een uitgebreid verenigingsleven en een hoog voorzieningenniveau dat deze wijk maakt tot de prettige leefomgeving die het is. Kenmerkend voor Geleen-Zuid is de van oudsher sterke sociale cohesie die ervoor zorgt dat die prettige leefomgeving in stand gehouden wordt. De gemeente blijft samen met u als inwoner deze kwaliteit nastreven. Nieuwe ontwikkelingen zoals de revitalisering van de Zuidhof, de komst van het gezondheidscentrum, het realiseren van zorgwoningen en de bouw van de componistenflat, dragen hieraan bij.

Ik roep u vanaf deze plek op die sociale cohesie, die verbondenheid met elkaar, te blijven koesteren en uit te breiden. Juist in deze tijd dat de overheid de komende jaren de broekriem zal moeten aanhalen is het van belang samen te werken met elkaar en daar waar nodig met elkaar de verantwoordelijkheid te nemen voor de eigen leefomgeving. Uiteraard zal de gemeente stimuleren en faciliteren daar waar de gemeente aan zet is. En als stadsdeelbestuurder van Geleen-Zuid en de Kluis spreek ik daar als verantwoordelijk wethouder natuurlijk graag mijn persoonlijke betrokkenheid over uit.

Ik wil de auteurs Piet Besselink, Ton Wolters en John Stork vanaf deze plek van harte feliciteren met het schitterende eindresultaat van dit boek. Mijn felicitaties gaan ook uit naar alle vrijwilligers die hun steentje hebben bijgedragen aan dit mooie boekwerk.

Veel leesplezier en bovenal veel leefplezier in jullie mooie wijk Geleen-Zuid!

Berry van Rijswijk
Wethouder gemeente Sittard-Geleen

Voorwoord

Ongeveer vijftig jaar geleden werd Geleen-Zuid als wijk geboren. Staatsmijn Maurits en haar chemische fabrieken floreerden als nooit tevoren en hadden grote verwachtingen voor de toekomst. In die tijd werd door de toenmalige gemeente Geleen aan de zuidzijde een nieuwe woonwijk gepland. Het moest een moderne wijk worden, met afwisselend hoog- en laagbouw, passend bij een grote stad en met alle noodzakelijke instellingen, inclusief ziekenhuis, een winkelcentrum en onderwijsvoorzieningen. De bewoners van de wijk kwamen uit alle windstreken en vele landen. Hier leefden gezinnen die in hoofdzaak afhankelijk waren van de Staatsmijn Maurits. Op 17 januari 1975 veranderde Staatsmijn Maurits in NV DSM. Thans staat er een modern chemisch complex en wonen in Geleen-Zuid ruim 5000 inwoners.

Terugkijkend naar de laatste vijftig jaar constateren wij dat er veel veranderd is. Het ziekenhuis, de sporthal, het zwembad en tal van oudere voorzieningen zijn afgebroken. Ook is de infrastructuur ingrijpend aangepast. De geschiedenis van de wijk blijft echter verbonden met de komst en groei van de Staatsmijnen in Limburg. Het Wijkplatform heeft het vijftigjarig bestaan van de wijk aangegrepen om de maatschappelijke ontwikkelingen van deze periode te beschrijven in een uit te geven boek "50 jaar Geleen-Zuid". De historie van de wijk mag immers niet verloren gaan. De laatste twee jaar zijn feiten, anekdotes en foto's bewerkt en beschreven. Veel fotoalbums zijn van de zolder gehaald en oudere buurtbewoners hebben hun geschiedenis aan het papier toevertrouwd. Een schat aan historische en culturele beelden is gedigitaliseerd en wordt t.z.t. overgedragen aan de Heemkundevereniging van Geleen. Daarnaast is het materiaal voor belangstellenden toegankelijk gemaakt via de website van het Wijkplatform (www.geleenzuid.nl).

Wij zijn veel verschuldigd aan alle inwoners die hun verhaal of beeld beschikbaar hebben gesteld. Echter, ook instanties zoals de heemkundevereniging, de stichting SCHUG, scholen, de gemeente Sittard-Geleen, kerken, woningcorporaties, Orbis Medisch en Zorg Centrum en allerlei plaatselijke stichtingen en verenigingen hebben de uitgave van dit boek mogelijk gemaakt en verdienen onze dank. Dank is ook verschuldigd aan allen die door hun donatie ervoor zorgden dat dit mooie boek er kwam. Wij zijn er in ieder geval trots op dat de historie zo bewaard kan blijven. Ik wens u mede namens de werkgroep ouderen, de heren Besselink, Stork en Wolters, van het Wijkplatform Geleen-Zuid & De Kluis veel lees- en kijkplezier toe.

Enne, noe trök in de tied.

Marcel Mastenbroek

Voorzitter Stichting Wijkplatform Geleen-Zuid & De Kluis

Waarom?

Een boek over Geleen-Zuid, wie maakt dat nu?

Het is eigenlijk begonnen uit verbazing dat er binnen vijftig jaren al veel gebouwen verdwenen zijn. Maar het werd pas echt boeiend kijkende vanuit 1959 naar latere jaren. In hoog tempo verschenen er woningen in de uitgestrekte weilanden. In een gebied globaal begrensd door de Daalstraat / Spaubeeklaan, Rijksweg - Zuid, de autoweg naar Heerlen en de spoorlijn Geleen - Heerlen.

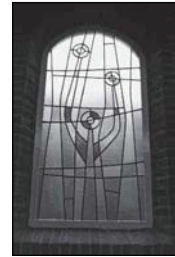
De gemeenteraad moest legio beslissingen nemen m.b.t. bouwgrond, bestemmingsplannen en voorzieningen die in de wijk moesten komen. Het historische Spaans Neerbeek werd opgeofferd. Stedenbouwkundige Jos Klijnen ontwierp nagenoeg heel Plan Zuid. Het bijzondere stratenplan, de afwisselende bebouwing en heel veel groen zorgden voor een fijne woonomgeving. Voor aannemers was het een gouden tijd. Werk voor de vele jonge gezinnen was er te over, vooral bij de Staatsmijnen. Mooie, goed betaalbare huurhuizen lokten veel chemici van buiten Limburg naar Plan Zuid. De Staatsmijnen bracht ze netjes soort bij soort onder; een aantal straten met ingenieurswoningen, even verderop de beambten.

Tussen 1963 en 1965 liet de Woningvereniging Geleen veel flats bouwen met drie of vier woonlagen; woningwetwoningen met als bijzondere luxe de centrale verwarming. In de eengezinswoningen was in die tijd een kolenkachel in de woonkamer nog standaard. De twaalf verdiepingen hoge flats aan de Wagenaarstraat / Pijperstraat waren als een van de eerste in hun soort in Limburg in 1970 gereed.

Over de opbouw hebben we van bewoners heel veel foto's gekregen, waarvan we er als smaakmakers in deze inleiding al enkele verkleind laten zien. Gaandeweg het boek zal u duidelijk worden wat ze precies voorstellen.

De inwoners zetten hun schouders onder twee nieuwe parochies. Beide vonden onderdak in barakken die door de Staatsmijnen ter beschikking gesteld werden. Dankzij renovatie en veel onderhoud is de Verrijzeniskerk tot het einde (in 2010) gebleven waar ze begon. De Van Ars-parochie groeide uit haar jasje en kreeg in 1971 een nieuw gebouw op het Verdi-veld; met stoelen i.p.v. kerkbanken als een van de symbolen voor een eigentijdse kerk. In 1976 zag de werkgroep Kerk & Wereld het licht; zij zou ca. veertig jaren financiële steun geven aan voorzieningen in Jandaia, Brazilië en een kinderadoptieplan opzetten.

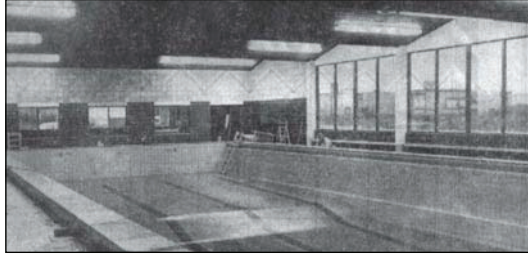
In de beginperiode werden maar liefst 16 gebouwen voor kleuter- en lager onderwijs in gebruik genomen en het Sint Michiellyceum opende al in 1960 haar deuren in de groene weide voor middelbare scholieren uit Geleen en omstreken. Veel ouders uit Geleen-Zuid waren actief in alle nieuwe schoolorganisaties.

Het ziekenhuiscomplex werd in 1963 in gebruik genomen, en verzorgingstehuis de Bunderhof in 1969. Met de opening van Zuidhof in 1972 werd het winkelaanbod gecompliceerd. Direct daarnaast ging in 1976 het gemeenschapshuis 't Plenkhoes open.

In de eerste helft van de tachtiger jaren was Plan-Zuid klaar en werd het een "gewone" wijk. Met dien verstande dat de jonge gezinnen van destijds inmiddels op middelbare leeftijd gekomen waren. Een aantal lagere scholen was niet meer nodig en is afgebroken. Minder voor de hand liggend was de afbraak van het overdekte zwembad, de naastgelegen sporthal en een groot deel van het ziekenhuiscomplex. De oorzaak hiervan was het feit dat men te rooskleurige verwachtingen had voordat men ging bouwen. Op enkele vrijkomende percelen werden snel nog extra een-gezinswoningen gebouwd.

Een ontwikkeling als deze zullen we waarschijnlijk niet meer meemaken. Bijzonderheden raken nu al in de vergetelheid. Hoog tijd dus om alles vast te leggen in een boek. Met nadruk op de aanvangsperiode. Maar ook met flitsen van het heden. Het totaal brengt ook in beeld hoezeer de omgeving in een periode van vijftig jaren verandert.

Het is een mix geworden van:

- "o ja, dat is waar" naast "hé dat wist ik niet"
- een naslagwerk.

Hoe is het boek tot stand gekomen?

Het werk is ca. drie jaren geleden begonnen als initiatief van de werkgroep senioren van het Wijkplatform Geleen-Zuid. In 2008 zijn bovengenoemde auteurs gaan sleuren aan het verzamelen van gegevens. Materiaal voor sommige hoofdstukken kregen we op een presenteerblaadje, zoals over het Sint Michiellyceum en het Barbaraziekenhuis. De kunst was daar om uit de (vele) publicaties een leuke samenvatting te maken. Maar er waren ook onderdelen waar we aanvankelijk nauwelijks raad mee wisten. We noemen er enkele: het lager onderwijs aan de Nutsschool en de scholen van protestants-christelijke huize, het Vormingscentrum Mixed en de Molukse gemeenschap in de Potterstraat. Uiteindelijk pasten ook daar de puzzels van vele kleine stukjes in elkaar. De oude archieven met correspondentie van de gemeente Geleen met betrokken partijen leverden veel feitelijke gegevens op. Publicaties bij jubilea van parochies waren ook zeer nuttig voor ons. In de bronvermeldingen bij alle hoofdstukken zult u ook namen van veel inwoners van de wijk tegenkomen.

Aanvankelijk hadden we slechts enkele oude krantenfoto's van officiële gebeurtenissen. Meestal te flets om in ons boek op te nemen. Inmiddels hebben we van bewoners grote aantallen foto's gekregen, die nog nooit eerder gepubliceerd zijn.

Het concept van elk onderwerp (tekst en foto's) is ter beoordeling voorgelegd aan betrokkenen, zoals leden van vroegere kerkbesturen en schooldirecteuren.

De grote lijnen zijn beoordeeld door mensen van de Heemkundevereniging Geleen,

het Stadsarchief, het kenniscentrum van het Moluks Museum in Utrecht en voormalig medewerkers van Staatsmijnen.

Is ons huiswerk daarmee compleet, en is alles correct weergegeven?

Bewoners kunnen zich wellicht niet altijd helemaal vinden in onze inkleuring. En het boek zal ongetwijfeld nieuwe feiten en anekdotes oproepen. Geen nood, het wijkplatform zal op haar website plannen presenteren om de dialoog voort te zetten.

Door veel correctiewerk van de Stichting Cultuur-Historische Uitgaven Geleen (SCHUG) is het boek "op niveau gebracht". Het wordt door SCHUG uitgegeven in de serie GELEEN DOOR DE EEUWEN HEEN. De drukker heeft een mooi geheel gemaakt van de teksten en de vele oude kiekjes die bewerkt zijn.

Het wijkplatform heeft een royale voucher van de overheid gekregen in het kader van verbetering van de leefbaarheid door burgerinitiatieven, beter bekend onder de slogan: "Het is uw buurt dus u mag het zeggen". Ook mede dankzij de sponsors, die elders in het boek vermeld zijn, kan deze pil voor een hele mooie prijs aangeboden worden.

John Stork
Prof. Zeemanstraat 7

Ton Wolters
Zernikestraat 6

Piet Besselink
Daalstraat 13